

МИГРАЦИИ И НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ

Население, Том 37, Книжка 3, 2019, 501-523

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

ПОТЕНЦИАЛНАТА ЕМИГРАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ И СОЦИАЛНАТА ДОПУСТИМОСТ НА ЧУЖДИТЕ ИМИГРАНТИ В СТРАНАТА

Йордан КАЛЧЕВ

✉ Ikaltchev@abv.bg

Резюме: През последните три десетилетия външната миграция на населението е важен фактор, в демографското развитие на страната. Независимо, че през последните години нейното влияние по обхват намалява, тя продължава да намалява населението на страната и чрез селективните си функции да внася съществени негативни промени във важни структури на населението, отнасящи се до неговото възпроизводство и трудовите ресурси. За провеждането на съответстваща на интересите на страната политика важно значение има заедно с установяването на размерите на миграционните потоци от и към страната да се познаят нагласите на населението за емиграция от страната, условията и причините, които пораждат миграционните процеси, ефектите, които те предизвикват, промените в техния обхват и състав, отношението на обществото към българските и чуждестранни мигранти и други елементи в общото миграционно поведение на населението. Тези и други проблеми са предмет на анализ в статията. Анализът се основава на получената емпирична информация от проведено през м. май 2018 година социологическо изследване „Миграция и национална идентичност“.

Ключови думи: емигрант; имигрант; потенциална миграция; причини за емиграция; социална допустимост; отчуждаване (алиенация).

Благодарности

Настоящата публикация е осъществена благодарение на проект „Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България“ на ИИНЧ-БАН.

Статията да се цитира по следния начин:

Калчев, Й. (2019). Потенциалната емиграция в България и социалната допустимост на чуждите имигранти в страната. Население, Том 37, Кн. 3, 501-523. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Й. Калчев, 2019

Статията е постъпила през м. декември 2019

Приета за публикуване през м. март 2019

Публикувана онлайн през м. август 2019

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

MIGRATION AND NATIONAL IDENTITY

Nasselenie Review, Volume 37, Number 3, 2019, 501-523

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

POTENTIAL EMIGRATION IN BULGARIA AND SOCIAL ACCEPTANCE OF FOREIGN IMMIGRANTS IN THE COUNTRY

Yordan KALCHEV

✉ Ikaltchev@abv.bg

***Abstract:** During the last three decades, international migration is a key factor in the demographic development of Bulgaria. Even though its impact decreases in the last few years, it still continues to reduce the Bulgarian population, and, through its selective functions, to introduce significant negative changes in important structures of the population, which are vital for its reproduction and labor power. It is crucial for the implementation of a certain migration policy not only to determine the scales of the migration flows in and out of the country, but also to study the people's attitude to emigrate; the conditions and drivers that cause the migration processes, and the associated effects and changes in their scale and composition; people's attitude toward Bulgarian and foreign migrants; other elements in the general migration behavior. These and other issues are the subject of this paper. The current analysis is based on empirical data from the "Migration and national identity" survey, which was conducted in May 2018.*

Keywords: emigrant; immigrant; potential migration; reasons for emigration; social acceptance; alienation.

Acknowledgement

This publication has been possible thanks to the project of IPHS-BAS 'Measures to overcome the demographic crisis in the Republic of Bulgaria'.

This article can be cited as follows:

Kalchev, Y. (2019). Potentsialnata emigratsiya v Bulgaria i sotsialnata dopustimost na chuzhdite imigranti v stranata. [Potential Emigration in Bulgaria and Social Acceptance of Foreign Immigrants in the Country]. *Nasselenie Review*, Volume 37, Number 3, 501-523. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© Y. Kalchev, 2019

Submitted – December 2019

Revised – March 2019

Published – August 2019

The author has read and approved the final manuscript.

ОБХВАТ НА ПОТЕНЦИАЛНАТА ЕМИГРАЦИЯ СРЕД НАСЕЛЕНИЕТО

Миграционното поведение на населението е сложен демографски, социален и икономически процес, който се формира от широк комплекс от причини и обстоятелства, имащи личен и обществен характер. В социологическите обяснения на миграцията се приемат схващания, че тя е резултат от структурни напрежения, снижаването на които, (а това е цел на индивидите) се осъществява посредством определени действия, в това число вземането на решение и осъществяването на миграция във или извън страната. От осъзнаването на необходимостта за миграция, през вземането на решението и нейното осъществяване личността се намира под въздействието на комплекс от стимулиращи и задържащи условия и фактори, формиращи нейното поведение. Логично тук не могат да се изключват ситуацияите, в които невсякога несъответствието между потребностите и степента на тяхното удовлетворение водят до решение за миграция или, че хората невсякога действат напълно обосновано, с ясно определени потребности и мотиви.

За осигуряването на необходимата надеждност и валидност на данните и техния анализ при изследване на очаквани, но нереализирани поведенчески събития, каквато е потенциалната миграция, е изключително важен изборът на критерии и обоснованото им прилагане за обхващане на тези събития във вид на статистически съвкупности. При разработването на методологията на изследването „Миграция и национална идентичност“¹ за определяне на обхвата на потенциалната емиграция на населението от страната са използвани критериите: цел на заминаването в чужбина, продължителността на престоя в чужбина, (респ. отсъствието от страната) и вероятността за осъществяване на пътуванията извън страната.

Данните от изследването показват, че към момента на неговото провеждане, сред населението в страната на възраст 18–65 г. за 18,8% е „вероятно“ или „много вероятно“ да отидат да работят, да учат или да се преселят да живеят през следващите години в друга държава за време повече от една година. Ажустирането на получените оценки от изследването към населението на страната в посочения възрастов интервал² показва, че съвкупността на населението, от която се очаква да се рекрутира външната емиграция възлиза на 836 хиляди. Трябва да се има предвид, че социологическото изследване дава информация за нагласите за миграция на изследваното население, а не реалните измерения на сигурно осъществима или осъществена вече външна миграция. Известно е, че заявените намерения за емигриране от страната не се реализират напълно от всички потенциални мигранти. Върху вземането на решения за миграция и нейното осъществяване като конкретен акт влияние оказва широк комплекс от

¹ „Миграция и национална идентичност“ – национално изследване, проведено от Института за населението и човека при БАН, 2018 г. Изследването обхваща 1278 лица на възраст 18–65 г. Броят на потенциалните мигранти сред тях по зададените критерии е 240.

² Населението на Р България към 31.12.2017 г. на възраст 18–65 г. е 4 472 хил. души

причини и условия на обкръжаващата среда (в страната и извън нея), които възприемани и оценявани съобразно личните ценностни характеристики формират реалното поведение на хората. Изследванията показват (Калчев 2002)³, че от 10 до 15% от човешките постъпки директно следват или отговарят на нагласите. Това несъответствие между желанието за миграция и нейното осъществяване се дължи на обективни задръжки (неоценени фактори) или възникнали нови стимули при определянето на миграционното поведение. Независимо от вероятностния характер на изследвания процес въз основа на получените данни могат да се направят варианти на експертно оценяване за очакваното развитие на емиграционните процеси от страната през следващите няколко години.

При изчисления обхват на потенциалната нагласа за емиграция от страната в размер на 836 хил. души и с допусканията на различни вероятности за реализация на миграцията са направени оценки за размерите на емиграцията на населението от страната през следващите няколко години.

Въз основа на получени различни варианти на оценките за размера на потенциалната емиграция може да се обобщи, че средногодишният брой на емигрантите от страната се очаква да бъде между 20 и 25 хил. души сред населението на възраст 18–65 години (табл. 1).

Таблица 1

Прогнозни оценки за размерите на очакваната емиграция от страната

Table 1
Forecasts of the scale of the expected migration out of the country

Прогнозни оценки за броя на емигрантите от страната по периоди на осъществяване	При 10% реализация	При 12% реализация	При 15% реализация
Общо	83 600	100 350	125 400
През тази година	20 230	24 300	30 350
През следващите 2–3 години	42 130	50 600	63 200
В по-далечно бъдеще	21 240	25 500	31 850

Емиграционният поток естествено ще бъде компенсиран от завръщащи се български и пристигащи чужди имигранти в страната. По данни на държавната статистика средногодишният имигрантски поток през последните 3–4 години е около 18 хиляди. Това означава, че и при следващите няколко години в страната ще продължи да се формира отрицателен миграционен прираст на населението с проявяваща се слаба тенденция на намаляване на неговия абсолютен размер.

Потенциалната мобилност на населението извън страната се проявява и в намеренията и възможностите на 15,8% от населението да пребивава извън страната за време повече от три месеца, но по-малко от една година. Основно

³ Вж. Калчев, Й. Външна миграция на населението в България, Изд. Дунав прес, 2001; Калчев, Й., Териториална мобилност на населението, Извадкови изследвания, т. 6, кн. 3, НСИ, Изд. Дунав прес, 2002.